

TÜRKÇE

Anlatım Bozuklukları

Bu konu özeti ile

1. Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirleyecek,
2. Anlatım bozukluklarını düzeltecek,
3. Kurduğumuz cümlelerde anlatım bozukluğu yapmayacağız.

ANLATIM BOZUKLUKLARI

- A) ANLAM BAKIMINDAN ANLATIM BOZUKLUKLARI
- B) ANLAM BAKIMINDAN ANLATIM BOZUKLUKLARI

A) ANLAM BAKIMINDAN ANLATIM BOZUKLUKLARI

1. GEREKSİZ SÖZCÜK KULLANIMI:

Özdeş anlamlı dil öğelerinin bir arada kullanılmasının yol açtığı anlatım bozukluğudur. Anlatımda; cümlelerin yapısını, görevini ve anlamını bozmayan değiştirmeyen daraltmayan sözcükler cümlede gereksizdir.

- **Eş ya da Yakın Anlamlı Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması:**

Örnek: Sana sağlık ve sıhhat diliyorum.

- **Yineleme yanlışları, genellikle aynı kavramı yansıtan Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklerin bir arada kullanılması biçiminde oluşur.**

Yineleme yanlışları, en çok şu sözcüklerde görülmektedir:

Babam, daha henüz gelmedi.

Taşıt araçlarının bakımı tamamlandı.

Ordumuz, çetin zor şartlarda mücadele etmiştir.

Otobüs, durak yerinde bekleyen yolcuları almadan gitmiş.

Yırtık paralar, geri iade edildi.

Şiirin anlamı, insanı hayal dünyasına götürmesi demektir.

- **Anlatımda pekiştirme amacıyla yapılan yinelemeler gereksiz değildir.**

Kardeşine sarılmış onu durmadan öpüyor öpüyordu. (yineleme)

Konuyu, uzun uzun anlattı. (ikileme)

- **Neden Belirten Sözcük ve Eklerin Birlikte Kullanılması:**

Cümlede neden belirten ya tek sözcük ya da ek bulunmalıdır. İkisinin bir cümlede bulunması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek: Sınavda başarısız olmasının nedeni çalışmadığı içindir.

Ders çalışmadı, bu sebepten ten dolayı başarısız oldu.

2. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ ANLAMDA KULLANIMI:

Bazı kelimeler, cümlede birbirlerinin yerine kullanılınca anlamı karıştığı için anlatım bozukluğuna yol açar.

Sahadan yenilgiyle ayrılmamızı, hakemin tutumuna borçluyuz.

3. GEREKSİZ AÇIKLAYICI KULLANIMI:

İsimlerin açıklayıcıları sıfatlar, eylemlerin açıklayıcıları zarflardır. Bir isim kendi içinde sıfatını, eylem de zarfını taşıyorsa bu sözcüklere tekrar açıklayıcı sözcük getirilmemelidir.

Örnek: Odaya girince karşılıklı selamlaştık.

Elindeki siyah kömürlerle duvarı çiziyordu.

4. ÇELİŞEN SÖZCÜK KULLANIMI:

Cümlede kesinlik bildiren sözcüklerle, ihtimal bildirenlerin; olumlu anlam taşıyanlarla, olumsuzluk anlamı taşıyanların anlamca birbirini destekler biçimde kullanılması bir anlatım bozukluğudur.

Örnek: Bu istek hiç şüphesiz bakana da iletilmiş olmalı.

5. ATASÖZÜ VE DEYİMLERİN YANLIŞ KULLANIMI:

Atasözü ve deyimlerde sözcüklerin yerinde kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bugünkü tavuk yarınki hindiden iyidir. (Bugünkü tavuk, yarınki kazdan yeğdir.)

İşleyen demir, parıldar. (İşleyen demir ışıldar.)

Deyimlerin cümlelerin genel anlamına uygun olmaması, anlatım bozukluğuna sebep olur.

Biçimi değiştirilen deyimler:

Şimdi yan oturup doğru konuşalım. (eğri)

Anlamına uymayan yerde kullanılan deyimler:

Çocuk, çevresinde konuşulanlara kulak asarak kelimelerin telaffuzlarını öğrenir. (vererek)

6. ANLAMCA BİRBİRİYLE KARIŞTIRILAN SÖZCÜKLER:

Anlamları ayrı bazı sözcükler, aynı kökten türedikleri ya da birbirlerini andırdıkları için karıştırılır. Bazen bu özellikleri taşımasalar da aynı anlama geldikleri sanılarak birbirlerinin yerine kullanılır:

Örnek: Öğretim hayatını Amerika'da tamamlayacak. (öğretim-öğrenim)

Birbirleriyle karıştırıldıkları için yanlışlara neden olan sözcüklerin başlıcaları şunlardır:

Yangında tahrip olan yerlere çam fidanları ekilecek. (ekmek-dikmek)

Cevap anahtarında sorunun çözümüyle ilgili ayrılar belirtilmemiş. (ayırım-ayrıntı)

Cirit, Türk milletine özel bir spordur. (özel-özgü -özge)

Büyük çokluk, dönem ödevini zamanında getirdi. (çokluk -çoğunluk)

Yazarlar arasında görüş ayrıcılığı vardır. (ayrıcılık-ayrılık)

Ekinlerin yeşermesi, yağmura bağımlıdır. (bağımlı-bağlı)

Başarımızın artışında çeşitli etkinler vardır. (etkin-etken)

7. MANTIK HATALARI:

Cümlede bildirilen olayların ya da düşüncelerin mantık bakımından tutarlı ve doğru olmamasıdır.

Örnek:

Her pazar, deniz kıyısında evi olan arkadaşına gider, orada bir hafta kalırdı.

Millet Meclisi üye tam sayısının bir fazlası bulunursa hükümet düşer.

8. ANLAM BULANIKLIĞI

a) KARŞILAŞTIRMALI CÜMLELERDE ANLAM KAPALILIĞI (BULANIKLIĞI):

Yanlış anlaşılabilir, birden çok yorum yapılabilecek biçimde karşılaştırmanın bulunduğu cümlelerdir.

İspanak yemeğini senden çok seviyorum.

b) KİŞİ ZAMİR EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLAM KAPALILIĞI

(Senin / Onun) Söylediklerini dikkate almalıydı.
(Senin / Onun) Ceketini dolaba astım.

c) NOKTALAMADAN KAYNAKLANAN ANLAM KAPALILIĞI:

Yanlış yerde kullanıldığında ya da hiç kullanılmadığında anlatım bozukluğuna neden olabilecek noktalama işaretleri virgöl ve noktalı virgüldür. Öznenin kendisinden sonraki sözcüklerle tamlama oluşturabileceği ya da öznenin karıştırılabileceği durumlarda bu işaretler mutlaka kullanılmalıdır.

Sütçü adamın konuşmalarından bir şey anlamadı.

B) SÖZCÜKLERDE YAPISAL BOZUKLUKLAR:

Yapısal yanlışlıkların kaynağı, günlük konuşmalardaki bazı yanlışlıkların yazıya aktarılmasıdır. Sözcüğün yapısal yanlışlığı, anlamın da cümleye uygun olmaması sonucunu doğurur; yani bu cümlelerde dil ve anlam yanlışlığı birliktedir.

Şimdi bu soruya cevap verilebilir.

Bu güzel diyalogu kimsenin çirkinletmeye hakkı yok.

1. ÖZNE – YÜKLEM UYUMSUZLUĞU

Farklı yüklemelerin aynı özneye bağlanması durumunda özne-yüklem uyumsuzluğu ortaya çıkabilir. Bu durum anlatım bozukluğu oluşturur.

Herkes içeri girdi, korkudan dışarı bile bakamadı.
(..... cümlesinde “girenler” ve “bakamayanlar” aynı kişilerdir; ancak “herkes” olumlu bir özne olduğu için birinci yüklem “girenler”, olumlu çekimlendiği hâlde ikinci yüklem “bakamayanlar” olumsuz çekimlenmiştir.)

Bu anlatım bozukluğu, ikinci cümleye bir özne getirilerek giderilir ve cümlelerin doğrusu:

“Herkes içeri girdi, kimse korkudan dışarı bile bakamadı.” şeklinde olmalıdır.)

Hiçbiri kitap okumamış, dışarı çıkmıştı.

(Hiçbiri kitap okumamış, hepsi dışarı çıkmıştı.)

2. ÖGE EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUKLARI

a. ÖZNE EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUĞU:

Birden fazla yargı içeren (birleşik) cümlelerde kimi zaman özneler ortak olmayabilir. Bu durumda cümlelerin öznelerinin ayrı ayrı verilmesi gerekir. Çünkü öznenin söylenmemesi, anlatım bozukluğuna sebep olur.

Örnek:

Kimse memleketini düşünmüyor, kendisi çalışıyor.

b. YÜKLEM EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUĞU:

Birden fazla yargı bulunduran cümlelerde yüklemelerden birinin söylenmemesi, anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek: Yaz tatilinde Tarık köye, sen Ankara'ya gideceksin.

c. NESNE EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUĞU:

Yüklemde bildirilen işten etkilenen ögenin (nesnenin) söylenmemesi, anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek: Bu defa çocukların isteğine uydu ve lunaparka götürdü.

d. TÜMLEÇ EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUĞU:

Cümlede yardımcı öge olan tümleçlerin söylenmemesi, anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek: Yaşlı adam; gençleri çevresine toplar, savaş anılarını anlatırdı.

3. SÖZCÜĞÜN YANLIŞ YERDE KULLANILMASI:

Her sözcük, cümlede anlamına uygun bir yerde kullanılmalıdır. Yerde kullanılmayan **zarflar** da anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

İzinsiz yasak bölgeye girilmez.

Çok boğazım ağrıyor.

4. TAMLAMALARLA İLGİLİ ANLATIM YANLIŞLARI

İsim tamlamalarıyla ilgili anlatım yanlışları: İsim tamlamalarının “tamlayan” ve “tamlanan” olmak üzere iki ögesi vardır. Bu iki ögeden birinin söylenmemesi ya da tamlamayı oluşturan eklerden birinin kullanılmaması anlatım bozukluğuna neden olur.

Günümüzde insanların bu tür işlerle uğraşmaya ne vakti var ne de zamanıdır.

(... “zamanıdır” sözcüğü, tamlanan eki almıştır; ancak cümlede bağlanacağı bir tamlayan kullanılmamıştır.)

Günümüzde insanların bu tür işlerle uğraşmaya ne vakti var ne de bunun zamanıdır.

Çocuk, arkamızdan ağlayarak kapıya kadar gelmesi hepimizi üzmüştü.

(.... “gelmesi” sözcüğü, tamlanan eki almıştır; ancak cümlede bağlanacağı bir tamlayan kullanılmamıştır.)

Çocuğun, arkamızdan ağlayarak kapıya kadar gelmesi hepimizi üzmüştü.

Burada nehirlerin ve dağların yüksekliği insanı ürpertir.

(.... “nehirlerin” ve “dağların” sözcüklerinin “yüksekliği” tamlananına ortak bağlanmaları anlatım bozukluğuna neden olmuştur.)

Burada nehirlerin akışı ve dağların yüksekliği insanı ürpertir.

Sıfat tamlamalarıyla ilgili anlatım yanlışları:

Sıfat tamlamasıyla ilgili yanlışlar, aslında ortak olmayan tamlama öğelerinin ortak düşünülmesinden veya sıfat ve ad arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır.

Sorunlarımızı karşılıklı anlayış ve birlik içinde çözebiliriz.

(“karşılıklı” sıfatı ortak tamlayan düşünölmüştür; ancak “karşılıklı birlik” tamlamasında anlatım bozukluğuna neden olmuştur.)

Sorunlarımızı birlik ve karşılıklı anlayış içinde çözebiliriz.

İsim ve sıfat tamlamalarının ortak ögeye bağlanmasıyla ilgili anlatım yanlışları: Sıfat ve isim tamlamaları kuruluşları yönünden farklı sözcük öbekleridir. Bunları ortak öğelere (tamlayan, tamlanan) bağlamak, anlatım bozukluğuna neden olur.

Dershanemize rehber ve matematik öğretmeni alınacaktır.

("Rehber öğretmen" sıfat tamlaması, "matematik öğretmeni" isim tamlamasıdır. Bunların ortak tamlanana bağlanması anlatım bozukluğuna neden olur.)

Dershanemize rehber öğretmen ve matematik öğretmeni alınacaktır.

5. EYLEM VE YARDIMCI EYLEM EKSİKLİĞİ:

Birleşik cümlelerde eylemlerin, yardımcı eylemlerin, kişi eklerinin kullanılmaması anlatım bozukluğuna neden olur.

Burada süt ve pasta yemek çok keyiflidir.

Adayların sağlık kontrolünden geçmiş ve yirmi yaşından büyük olmamaları gerektiğini söyledi.

6. KİP-KİŞİ EKİ, EK-EYLEM FAZLALIĞI VE EKSİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN ANLATIM BOZUKLUĞU:

Birleşik cümlelerin yüklemeleri aynı kip ve kişi ekleriyle çekimlenmişse kip ve kişi eklerinin her fiilin sonunda kullanılması gerekmez. Bu durum ek-eylem için de geçerlidir.

Çocukları dinlemişler ve onların istediği filmi izlemeye gitmişler.

O devirde buralar çok kalabalıkmiş ve hareketliymiş.

7. EYLEMDE ÇATIYLA İLGİLİ ANLATIM BOZUKLUKLARI:

Birleşik ya da sıralı cümlelerde aynı özneye bağlanan yüklemelerin aynı çatı özelliğine sahip olması gerekir. Bu kurala uymamak anlatım bozukluğuna neden olur.

Evden çıkıp dershaneye gidilirken birkaç otobüs değiştirilir.

Konular, iyice tekrarlamadan anlaşılamaz.

etken edilgen

(.....tekrarlanmadan.....)

😊 BAŞARILAR DİLERİM 😊